

5/8

ning till socialismen — så som det hette i högeragitationen." Detta var av särskild vikt med tanke på att enligt den beslutade rösträttsreformen antalet väljare vid de kommande andrakammarvalen skulle ökas främst i landsbygdsdistrikten. Staaff hade också anledning att oroa sig för en brytning inom partiet, som skulle leda till en centerbildning av moderatliberalerna. Därför valde han "att hellre riskera en liten utbrytning åt vänster... och på det sättet hindra en stor utbrytning åt höger".

Den taktiska sidan hos Staaff kommer också utomordentligt fram i referaten av de brev som Staaff kort efter Eskilstunatalet skrev till två frånvarande partivänner, Frisinnade landsföreningens ordförande Ernst Beckman och generalkonsuln i Helsingfors David Bergström. I brevet till Beckman, som Palme kanske något överdrivet betecknar som "liberal utopist", framhävdes de ideologiska synpunkterna; det hade varit "en samvetsakt att säga ifrån åt den socialdemokratiska ledningen". I brevet till partimannen Bergström framhölls den taktiska motiveringen, behovet av att hindra en utbrytning av de moderatliberala.

I Palmes bok visas med en rad exempel — författaren Ludvig

Den liberale riksdagsmannen och kommunalpolitikern Sven Palme. Teckning av V Bergdahl i Dagens Nyheter 1909.

Nordström, Stockholms-Tidningens redaktör Erik Rinman och Alfred Petersson i Påboda — att fruktan och avskyn för socialis-

Hr Staaff står på egna ben.

Denna teckning av märket Jac i Stormklockan den 11 december 1909 avser att tolka förvirringen inom det liberala partiet efter Karl Staaffs Eskilstunatal.

men växte inom skilda borgerliga samhällsgrupper genom storstrejken. Det är, tror jag, en viktig synpunkt för förståendet inte blott av debatten 1909, utan av hela den följande utvecklingen. Borggårdskuppen kan måhända i viss mån ses som ett svar på storstrejken, en senkommen borgerlig reaktion mot socialistfaran. Det vore emellertid önskvärdt att opinionen och stämningar i samband med storstrejken bleve grundligare belysta genom bearbetning av memoarer, dagböcker och brev

även från folk utanför partipolitikernas krets.

Självfallet har jag inte hunnit granska Palmes behandling av källmaterialet. Det enda fel jag kunnat konstatera är uppgiften att statsråden Alfred Petersson, Gustaf Roos och Lars Tingsten avgick ur Lindmanska ministären 1909; i själva verket avgick Tingsten, jämte Dyrssen och Juhlin, år 1907, Petersson och Roos jämte Trolle år 1909.

HERBERT TINGSTEN

I Utblick,

svenska kyrkans missionsledning, har missionsbiskopen i Syd-Rhodesia, Arvid Albrektson, publicerat en artikel, "Frihet och skiljemurar", om missionens uppgifter "i rasmötsättningarnas och självständighetsrörelsernas tid". Den välmärande uppsatsen vittnar om omedveten eller försåtlig konservatism inför negerernas krav på social och politisk likställighet. "I svensk press, också den kyrkliga, saknas inte svärmeandar, som vill få oss missionärer att predika... ett den sociala frigörelsens budskap", heter det. Hr Albrektson förklarar därefter att "visst ingår den tonen i det mäktiga ackord som evangelium skall låta klinga, men den får inte isoleras". Uppsatsens innehåll är emellertid i övrigt sådant att likgiltighet för eller ovilja mot "den sociala frigörelsen" framstår som ledmotiv. Hr Albrektson betonar

att "ett fritt samhälle är alls ingen garanti för att dess människor skulle vara fria"; för att klargöra vad han menar refererar han orimliga uppgifter av Sven Lidman om den höga självmordsfrekvensen i "det tekniska idealsamhället" Vällingby och drar slutsatsen att "i Vällingby bor många instängda inom gudsförgätenhetens murar". Den nationalistiska rörelsen i Rhodesia miss-tänkliggörs; ledarna påstås drivna "av personligt maktbegär och är tämligen likgiltiga för hur det går deras folk". I sin salvelsefulla suddighet ger artikeln intrycket att den kristne är fri och alla andra ofria och att det alltså inte är så mycket bevänt med social och politisk frihet — ungefär på samma sätt resonerar alla diktatorer. Det vore beklagligt och farligt om de svenska missionärerna genom en sådan förkunnelse blev förtryckarnas medlöpare; vi får hoppas att hr Albrektson inte är representativ för vare sig kyrkan eller för missionen direkt verkamma.